

Posouzení námítky diskriminace ve věci stanovení termínu přijímací zkoušky na vysokou školu

Pan A. se na mě obrátil s podnětem, v němž namítal diskriminaci v přístupu ke vzdělání z důvodu náboženského vyznání. Stěžovatel se v roce 2022 přihlásil k vysokoškolskému studiu na Fakultě univerzity (dále také „FuB“). Termín písemné části přijímací zkoušky mu byl stanoven na sobotu, kdy se ale zkoušky nemohl zúčastnit, protože je členem Církve adventistů sedmého dne, pro kterou je sobota dnem odpočinku. Stěžovatelově žádosti o změnu termínu FuB nevyhověla.

Zákon mi svěřil úkol přispívat k prosazování práva na rovné zacházení, a za tímto účelem poskytovat metodickou pomoc obětem diskriminace.¹ Na základě stěžovatelova podnětu jsem proto posoudil postup FuB z pohledu zákazu nepřímé diskriminace.

A. Shrnutí závěrů

Po prostudování všech podkladů jsem dospěl k závěru, že **v případě stěžovatele nedošlo k diskriminaci**. Stanovení jediného termínu písemné části přijímací zkoušky na sobotu stěžovatele znevýhodnilo z důvodu jeho náboženského vyznání. Nicméně toto opatření sleduje legitimní cíl v podobě hospodárnosti a objektivitu přijímacího řízení a je ve vztahu k němu přiměřené a nezbytné. Nejedná se proto o nepřímou diskriminaci.

Své právní úvahy a závěry podrobněji vysvětluji v části C tohoto posouzení.

B. Skutková zjištění

Stěžovatel je členem Církve adventistů sedmého dne a s ohledem na svou víru považuje sobotu za den odpočinku.² V roce 2022 se přihlásil k vysokoškolskému studiu na FuB v bakalářském programu D. Termín přijímacích zkoušek byl stanoven na 14. až 15. 5. 2022 (sobota a neděle) pro praktickou část a 21. 5. 2022 (sobota) pro písemný oborový test.

Jelikož stěžovatel v sobotu nemohl přijímací zkoušky absolvovat, požádal e-mailem studijní oddělení FuB o změnu termínu. Vedoucí studijního oddělení stěžovatele informovala, že praktickou část přijímací zkoušky bude moct místo soboty 14. 5. 2022 konat v neděli 15. 5. 2022, ale změna termínu písemné části není možná, protože všichni uchazeči píší test v sobotu. Stěžovatel se proto obrátil na děkana fakulty C., který jeho žádosti o změnu termínu rovněž nevyhověl. Podle děkana fakulty stanovení jednoho termínu přijímacích zkoušek sleduje legitimní cíl v podobě hospodárnosti řízení a jde o přiměřený a nezbytný způsob, jak hospodárnosti dosáhnout, neboť v opačném případě by fakultě vznikly nepřiměřené náklady.

Vzhledem k neúspěchu své žádosti o změnu termínu se stěžovatel nakonec k přijímací zkoušce nedostavil (ani k praktické části v neděli 15. 5. 2022, ani k písemnému testu v sobotu 21. 5. 2022). Ke studiu proto nebyl přijat.

¹ Ustanovení § 1 odst. 5 ve spojení s § 21b zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

² Tyto skutečnosti stěžovatel doložil písemným potvrzením členství ze dne 10. 4. 2022 od kazatele sboru Církve adventistů sedmého dne.

B.1 Vyjádření FuB

Při prověřování námitky diskriminace jsem FuB v souladu se zásadou vyslyšení druhé strany požádal o vyjádření. V něm děkan FuB uvedl, že termín písemné zkoušky byl stanoven na jediný den (tj. sobotu 21. 5. 2022), zejména kvůli existenci pouze jedné testové baterie otázek. Toto řešení považuje děkan fakulty za nejehospodárnější a také nejobektivnější, neboť díky němu mají všichni uchazeči o studium stejné podmínky a nehrozí riziko znevýhodnění na základě rozdílné obtížnosti více testových baterií. Vytvářet zcela novou testovou baterii by vyžadovalo čas a spolupráci mnoha akademických pracovníků, a znamenalo by tedy další náklady, jejichž odhadovanou výši děkan fakulty ve vyjádření podrobně vyčíslil tak, že dohromady by se jednalo minimálně o 17 550 Kč.

Náhradní termíny přijímací zkoušky FuB nerealizuje a tato podmínka platí pro všechny uchazeče nehledě na důvod, proč se ke zkoušce nemohli dostavit. Přidání náhradního termínu by navíc podle děkana fakulty problém nevyřešilo, protože nelze vyloučit, že uchazeči jiného náboženského vyznání mohou mít dny odpočinku nastaveny odlišně (například na neděli). FuB tak má za to, že jediný termín písemné zkoušky je odůvodněn legitimním cílem v podobě hospodárnosti a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

Závěrem vyjádření děkan fakulty poukázal na to, že samotné studium na FuB ze své povahy obsahuje množství povinných výcvikových kurzů, které obvykle probíhají i přes víkend. Stěžovatel by se tedy i v rámci případného studia zřejmě setkal s potřebou zúčastnit se aktivit příčících se jeho přesvědčení a pravidlům jeho církve.

C. Právní hodnocení

C.1 Obecná východiska

Přijímání k vysokoškolskému studiu v první řadě upravuje zákon o vysokých školách.³ V souladu s ním může fakulta vysoké školy stanovit podmínky přijetí ke studiu a jejich splnění ověřit pomocí přijímací zkoušky, jejíž formu, obsah a termín si sama zvolí.⁴ Zákon pouze vyžaduje, aby fakulta v dostatečném předstihu zveřejnila informace o podávání přihlášek ke studiu, podmínkách přijetí a přijímací zkoušce, včetně jejího termínu.⁵ Počet termínů přijímací zkoušky nebo možnost absolvovat zkoušku v náhradním termínu však zákon o vysokých školách nikterak neupravuje. Tím se liší od školského zákona, který u přijímání ke vzdělávání na střední škole výslovně počítá se dvěma termíny konání přijímací zkoušky⁶ i s konáním zkoušky v náhradním termínu, jestliže se uchazeč pro vážné důvody nemohl dostavit k řádnému termínu přijímací zkoušky.⁷ Fakulta vysoké školy se tedy v zásadě může rozhodnout, kolik termínů (řádných či náhradních) přijímací zkoušky a v jaké dny uchazečům o studium nabídne. Nesmí se při tom ale dopustit diskriminace.

3 Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

4 Srov. ustanovení § 49 zákona o vysokých školách.

5 Ustanovení § 49 odst. 5 zákona o vysokých školách.

6 Ustanovení § 60 odst. 3 písm. a) a § 60c odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

7 Ustanovení § 60c odst. 3 školského zákona.

Diskriminaci ve věcech přístupu ke vzdělání a při jeho poskytování zakazuje antidiskriminační zákon.⁸ Kromě přímé diskriminace⁹ upravuje antidiskriminační zákon i diskriminaci nepřímou.¹⁰ Tou se rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy je na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe z některého zákonem vyjmenovaného diskriminačního důvodu, včetně náboženského vyznání, osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací však není, pokud je dané ustanovení, kritérium nebo praxe objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

Problematikou požadavku na volné soboty z náboženských důvodů se již ochránce v minulosti zabýval v kontextu zaměstnání.¹¹ Šlo o případ dvou zdravotních sester, které jakožto členky Církve adventistů sedmého dne žádaly svého zaměstnavatele o takové rozvržení směn, aby nemusely pracovat v sobotu. Zaměstnavatel tomuto požadavku nevyhověl a umožnil jen individuální výměny směn po dohodě s ostatními zaměstnankyněmi. Jelikož dotčené sestry na stanovené sobotní směny nenastoupily, dostaly výpověď z pracovního poměru. Ochránce v této věci dospěl k závěru, že se nejednalo o nepřímou diskriminaci z důvodu náboženského vyznání dle antidiskriminačního zákona. Mimo jiné konstatoval, že zaměstnavatel musí učinit rozumné kroky směrem k začlenění osob určitého náboženského vyznání, avšak tato povinnost má své limity a je třeba, aby vstřícné kroky současně podnikly i samy zaměstnankyně. Ačkoli se popsany případ týkal pracovníprávní oblasti, není důvod, aby se uvedené závěry přiměřeně nepoužily i ve vztahu ke vzdělávání.

C.2 Aplikace na případ stěžovatele

Jak vyplývá z výše uvedeného, FuB postupovala v souladu se zákonem o vysokých školách, když stanovila termín písemné části přijímací zkoušky pouze na sobotu 21. 5. 2022. Na tuto situaci ale dopadá i antidiskriminační zákon, neboť přijímací zkouška rozhoduje o přístupu uchazečů ke vzdělání. Případ stěžovatele je konkrétně namístě posoudit z pohledu zákazu nepřímé diskriminace z důvodu náboženského vyznání.

Stanovení jednoho termínu přijímací zkoušky představuje zdánlivě neutrální ustanovení uplatňované stejně vůči všem uchazečům, které ale stěžovatele fakticky oproti ostatním znevýhodnilo z důvodu jeho náboženského vyznání. Stěžovatel jako člen Církve adventistů sedmého dne totiž ctí sobotu jako den odpočinku, během něhož se nemohl přijímací zkoušky zúčastnit, aniž by porušil zásady své víry. V důsledku toho nebyl přijat ke studiu na vysoké škole. Je tedy třeba zabývat se otázkou, zda postup FuB sledoval legitimní cíl a zda použité prostředky splňují podmínky přiměřenosti a nezbytnosti.

Legitimní cíle ve smyslu antidiskriminačního zákona mohou být rozmanité a sledovat individuální i veřejné zájmy. Nicméně musí jít o cíle právně dovolené a zpravidla se u nich

8 Ustanovení § 1 odst. 1 písm. i) zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

9 Ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

10 Ustanovení § 3 odst. 1 antidiskriminačního zákona.

11 Viz zpráva veřejného ochránce práv ze dne 23. 5. 2011, sp. zn. 176/2010/DIS; dostupné z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2328>.

očekává souvislost s nějakým obecným zájmem.¹² Z vyjádření děkana FuB vyplývá, že jednotný termín přijímací zkoušky má zajistit hospodárnost a současně objektivitu přijímacího řízení. **Takové cíle, zvláště v jejich spojení, považuji za legitimní.** Jako součást veřejné vysoké školy totiž musí FuB dbát na řádné hospodaření a nakládání se svým majetkem.¹³ Pochopitelně tak při organizaci přijímacího řízení bere v potaz i výši s tím spojených nákladů. Kromě čistě ekonomických nákladů nadto nelze přehlížet ani nároky, které přijímací řízení klade na čas a energii akademických pracovníků. Objektivita pak slouží k dosažení hlavního účelu přijímací zkoušky, tedy výběru nejvhodnějších uchazečů dle jejich znalostí, schopností či nadání.¹⁴

Prostředky použité k dosažení uvedeného cíle musejí být podle antidiskriminačního zákona přiměřené. To znamená, že musí jít o vhodná opatření, jejichž prostřednictvím lze sledovaného cíle dosáhnout. Jednotný termín přijímací zkoušky, dle mého názoru, může díky shodným podmínkám pro všechny uchazeče garantovat vysokou míru objektivitu a zároveň minimalizovat náklady spojené s tvorbou zkušebního testu a konáním samotné zkoušky. **Mám tedy za to, že postup FuB splňuje podmínku přiměřenosti.**

Zvolené opatření musí být dále pro dosažení sledovaného cíle nezbytné. Je tak třeba se ptát, zda cíle nelze dosáhnout i jinými prostředky, které by byly stejně vhodné, ale méně omezující. Jinými slovy, podmínku nezbytnosti splňují opatření, která jsou pro dosažení cíle nutná. **Domnívám se, že i podmínka nezbytnosti je v nynějším případě splněna,** a to z níže uvedených důvodů.

Především nenacházím vhodný alternativní způsob, jak by FuB mohla srovnatelně efektivně ochránit své oprávněné zájmy v podobě hospodárnosti a objektivitu přijímacího řízení a zároveň vyhovět žádosti stěžovatele o změnu termínu přijímací zkoušky. Kdyby FuB umožnila stěžovateli zúčastnit se přijímací zkoušky jindy, hrozil by únik informací o obsahu testu. Pokud by stěžovatel skládal test dříve než ostatní uchazeči, nemohla by mít FuB jistotu, že jim stěžovatel otázky nevyzradí. A naopak by již mohl být vybaven správnými odpověďmi, jestliže by test absolvoval později. Při existenci jediné testové baterie tak existuje riziko, že by přijímací zkouška ztratila svou objektivitu. Řešením by mohlo být vytvoření další testové baterie, což by však dle vyjádření děkana FuB obnášelo nemalé dodatečné náklady. Jejich vynaložení ve prospěch jednoho uchazeče, dle mého názoru, nelze po FuB rozumně vyžadovat. Je navíc třeba zohlednit, že FuB se o stěžovatelově požadavku dozvěděla relativně krátce před konáním přijímací zkoušky,¹⁵ a o to náročnější by tedy bylo dostatečně rychle zajistit (finančně i personálně) vytvoření nové, stejně obtížné a kvalitní baterie testových otázek.

FuB je rovněž možno přisvědčit v tom, že požadavek na volné soboty by stěžovateli pravděpodobně činil potíže i během samotného studia (pokud by k němu byl přijat), v němž výuka probíhá i během víkendů. Podotýkám však, že tento argument považuji

12 BOUČKOVÁ, Pavla a kol. *Antidiskriminační zákon: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 317. ISBN 978-80-7400-618-0.

13 Viz zejména ustanovení § 20 zákona o vysokých školách.

14 Srov. ustanovení § 49 odst. 1 zákona o vysokých školách.

15 Stěžovatel poprvé kontaktoval FuB se žádostí o změnu termínu přijímací zkoušky e-mailem ze dne 3. 4. 2022, přičemž písemná část přijímací zkoušky se konala dne 21. 5. 2022.

toliko za podpurný, neboť cílem přijímací zkoušky je ověřit studijní předpoklady uchazečů, nikoliv jejich časové možnosti.

V neposlední řadě FuB stěžovateli umožnila alespoň změnu termínu praktické části přijímací zkoušky, která mohla proběhnout v neděli, což dokládá vůli FuB vyjít stěžovateli v rámci možností vstříc. Ačkoliv mi nepřísluší hodnotit pravidla stěžovatelova náboženství,¹⁶ nelze přehlédnout, že stěžovatel se k žádné části přijímací zkoušky nedostavil a odmítl jakékoli úvahy o možných ústupcích z jeho strany.

Dospěl jsem proto k závěru, že **FuB se vůči stěžovateli nedopustila nepřímé diskriminace, protože svým postupem sledovala legitimní cíl a k jeho dosažení použila přiměřené a nezbytné prostředky.**

Přestože jsem v případě stěžovatele nezjistil porušení zákazu diskriminace, chtěl bych na okraj dát FuB ke zvážení, zda by nebylo žádoucí v budoucnu nabízet alespoň dva termíny písemné části přijímací zkoušky. Přijímací řízení k vysokoškolskému studiu představuje pro uchazeče jeden ze stěžejních životních momentů, který může významně ovlivnit jejich budoucnost. Zároveň se komukoli může stát, že se ke zkoušce v jeden konkrétní den nebude moct z objektivních a vážných důvodů dostavit. Nemusí jít jen o náboženské důvody jako u stěžovatele, ale například také o náhlou nemoc nebo jiné nepředvídatelné události. Zdá se mi velmi tvrdé, pokud uchazeči v těchto situacích ztratí šanci studovat na vysoké škole, aniž by mohli prokázat své kvality. Náklady FuB na uskutečnění dalšího termínu přijímací zkoušky by se přitom již nemusely jevit tak nepřiměřené, kdyby byly vynaloženy ve prospěch nikoli jednoho, ale vícero uchazečů. Ve výsledku by navíc taková vstřícnost mohla být výhodná i pro samotnou FuB, protože prostřednictvím dalšího termínu by snížila riziko, že přijde o uchazeče s výbornými studijními předpoklady, kteří se ale nemohli zúčastnit určeného jediného termínu.

D. Informace o dalším postupu

Jelikož jsem v případě stěžovatele nezjistil diskriminaci, uzavírám věc tímto posouzením, které zasílám stěžovateli i FuB. Pokud se k němu bude chtít některá ze stran vyjádřit, nechť tak učiní do 30 dnů od jeho doručení.

Brno 12. ledna 2023

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(posouzení je opatřeno elektronickým podpisem)

¹⁶ Jak opakovaně zdůraznil Evropský soud pro lidská práva, státním orgánům zásadně nepřísluší hodnotit legitimitu určitého náboženství či jeho projevů. Viz např. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 4. 2016, *Izzettin Doğan a ostatní proti Turecku*, č. 62649/10, § 68.